

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta sociálních věd
Institut mezinárodních studií

PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(Posudek vedoucího)

Práci předložil(a) student(ka): Terezie VESELÁ

Název práce: **Vyrovňávání se s komunistickým režimem v SRN prostřednictvím tzv. Gauckova úřadu v letech 2000-2011 pod vedením Marianne Birthler**

Vedoucí práce (u externích vedoucích uveďte též adresu a funkci v rámci instituce): PhDr. Miroslav Kunštát, Ph.D.

1. OBSAH A CÍL PRÁCE:

Předložená bakalářská práce si klade za cíl podrobněji představit „druhou fázi“ působení úřadu Spolkového zmocněnce pro dokumenty bývalé Státní bezpečnosti NDR (Bundesbeauftragte für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik, BStU), obecně známého pod jménem prvního zmocněnce a nynějšího německého spolkového prezidenta Joachima Gaucka (Gauck-Behörde), v procesu „vyrovňávání se“ s bývalým komunistickým režimem NDR (Vergangenheitsbewältigung, Vergangenheitsaufarbeitung). Tato druhá fáze je vymezena léty působení Gauckovy nástupkyně Marianne Birthler, tj. léty 2000 - 2011, kdy byla v úřadě vystřídána Rolandem Jahnem. Na rozdíl od Gauckova období byla následující dekáda méně spektakulární, J. Gauck předal své nástupkyni stabilizovanou instituci, která se stala – nutno říci, že stěží dosažitelným – vzorem pro zakládání analogických ústavů v dalších státech někdejšího komunistického bloku. K tomuto období dnes již existuje dosti odborných titulů, a to i komparativního charakteru – z českých prací lze zmínit kvalitní diplomní práci (a další výstupy) z pera Terezie Vávrové. Velká část úkolů úřadu tedy již byla naplněna v Gauckově období, tj. především zpřístupnění dochovaných materiálů bývalé Stasi těm občanům, kteří o ně projeví zájem – a kteří se tak mohli „vyrovnat“ především se svým osobním příběhem v soukolí mocensko-represivního aparátu býv. NDR. „Vyrovňávání se s minulostí“ ovšem vstoupilo po r. 2000 do nové fáze, postupně se změnil i kontext vnímání obou německých diktatur – nacionálněsocialistické a komunistické – „politika dějin“ (Geschichtspolitik) je konfrontována s jejich postupnou historizací a posuny v některých interpretačních paradigmatech.

Terezie Veselá tedy v klíčové 4. kapitole své práce ukazuje kontinuity a nové prvky v práci a úkolech úřadu v druhé dekádě jeho existence – v období jen napohled „klidnějším“ z hlediska objevů politicky explozivních archivních materiálů (problémy se zpracováním tzv. dokumentů z Rosenholzu či široce medializovaná Schießbefehl-Affäre), nicméně zajímavým i z hlediska stabilizace této instituce v síti „paměťových“ institucí, které se věnují historickému výzkumu obou německých diktatur, resp. i specifickými úkoly v oblasti občanského vzdělávání. Je přitom zřejmé, že i po roce 2000 se „druhá německá diktatura“ (režim SED) - a zájem o ni – zůstal do značné míry ve stínu zájmu o období nacionálněsocialistické. Zamýšlená perspektiva postupné transformace resp. faktického ukončení činnosti úřadu (spolkový pověřenec by se měl stát jakýmsi ombudsmanem pro oběti SED-režimu) a předání jeho materiálů do Bundesarchivu (na základě doporučení tzv. Sabrowovy komise) může tento dojem potvrdit. Tento často sdílený názor autorka nevyvrací, ani nepotvrzuje – ostatně i její přehledová kapitola o německé „politice dějin“ pouze *představuje* základní koncepty a výklady, a to i vzhledem i různým typům kolektivní resp. sociální historické paměti, měnících se v čase a poznamenaných i mnoha asymetriemi (komunistické období se např. týkalo bezprostředně a osobně jen obyvatel bývalé NDR).

2. VĚCNÉ ZPRACOVÁNÍ:

Bakalářská práce T. Veselé byla zpracována na základě reprezentativního (byť samozřejmě nikoliv kompletního) korpusu pramenů a literatury. Autorka byla schopna dobře se orientovat v jejich názorové různorodosti resp. protikladnosti a rozlišit argumentační linie aktuálních politických diskusí od odborného vědeckého diskursu. Tak byly osudy jedné z centrálních (a ostře sledovaných) německých paměťových institucí vyváženě zařazeny do celkového kontextu německé „politiky dějin“ na prahu 21. století. Přispěla k tomu i přiměřená aplikace konceptu/ů kultury paměti (A. Asmannová a další), konkrétněji komunikativní a kulturní paměti, v tomto

„přechodném“ historickém období, kdy na jeho konci již nastupují nové generace, jež režim SED znají již jen na základě zprostředkovaných informací a vzpomínek.

3. FORMÁLNÍ A JAZYKOVÉ ZPRACOVÁNÍ :

Po formální a jazykové stránce nelze předložené práci nic závažného vytknout, v poslední redakci práce však autorce unikly některé překlepy, mnohdy i závažné, např. významný německý historik Christoph Kleßmann je někdy citován správně (s.5), jindy jako „Kleemann“ (s.10 či v závěrečném seznamu literatury).

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE:

Základní cíle práce – viz výše - byly naplněny, určitým nedostatkem je jen jistá obsahová disproporce: vlastnímu (deklarovanému) tématu práce je věnována jen cca třetina z celkového stránkového rozsahu.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

Navrhuji, aby se autorka v rozpravě věnovala rozdílům ve struktuře a organizaci německých paměťových institucí (zaměřených na „druhou německou diktaturu“, tj. režim SED) ve srovnání s jinými postkomunistickými zeměmi, např. s Polskem, Českou republikou či Slovenskem), a to i v závislosti na „politiky dějin“ v jednotlivých státech. Analogické instituce v nich byly většinou ustaveny až po r. 2000, „Gaučkův úřad“ (vlastně již Birthler-Behörde) přitom často sloužil – minimálně v deklaratorní rovině – jako určitý vzor.

6. DOPORUČENÍ K OBHAJOBĚ A NAVRHOVANÁ ZNÁMKA:

Bakalářskou práci T. Veselé doporučuji k obhajobě a navrhuji její klasifikaci stupněm „výborně“ (1).

V Mariánských Lázních 22. srpna 2016

Podpis:

Pozn.: Hodnocení píše k jednotlivým bodům, pokud nepíšete v textovém editoru, použijte při nedostatku místa zadní stranu nebo příložený list. V hodnocení práce se pokuste oddělit ty její nedostatky, které jsou, podle vašeho mínění, obhajobou neodstranitelné (např. chybí kritické zhodnocení pramenů a literatury), od těch věcí, které student může dobrou obhajobou napravit; poměr těchto dvou položek berte prosím v úvahu při stanovení konečné známky.